

ÇOCUKLARIN HAKLARI VAR!

kadav
kadınlarla dayanışma vakfı
women's solidarity foundation

*Çocuk Hakları Broşürü, Nisan 2022'de KADAV'ın düzenleyiciliğini yaptığı Çocuk Haklarına yönelik etkinlik içerikleri ile hazırlanmıştır.

Her çocuğun şiddetten uzak, sağlıklı, eşit, özgür ve onurlu bireyler olarak, mutlu bir yaşam sürme hakkı vardır. Çocuk Hakları; çocukların özel ihtiyaçlarından dolayı ve hiçbir ayırım gözetmeksizin sahip oldukları insan haklarıdır.

Çocuklar, yetişkinler tarafından kurgulanan dünyada yaşanan tüm olumsuzluklardan çoğunlukla yetişkinlerden daha fazla etkilenirler. Şiddet, istismar, afet, savaş, ekonomik zorluklar, güvencesizlik dahil her türlü kötü koşul ve durumda çocuklar, yoğun hak ihlalleri riskleri ile karşı karşıya kalır. Çocukları bu risklerden korumak, çocuk haklarını korumak ile mümkün. Çocuk haklarını korumak için ise önce biz yetişkinlerin çocukları hak sahibi bireyler olarak görmemiz gereklidir. Her çocuğun birey olarak tanınmaya, anlaşılmaya, kendini güvenle ifade etmeye, psikolojik olarak desteklenmeye ihtiyacı ve hakkı vardır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 18 yaşına kadar her insanı çocuk kabul eder ve ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğum ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin bütün çocukların haklarını tanımlar.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) 1989'da oybirliğiyle kabul edilmiş ve 1990'da yürürlüğe girmiştir. Uluslararası hukukta en yaygın kabul görmüş insan hakları sözleşmesidir.

ÇHS, tüm çocukların potansiyellerini gerçekleştirip hayatta kalmalarını, gelişmelerini ve topluma katkıda bulunan bireyler olarak sürecin bir parçası olma hakkına sahip olmalarını sağlamak üzere hakları tanımlar ve çocuk haklarını hayata geçirme konusunda devletler, yasama-yürütme-yargı erkleri, kamu idareleri, kamu kurum ve kuruluşları ve buralardaki yöneticiler ve çalışanları yükümlü kılar.

Taraf Devletler, ÇHS ile tanınan hakların uygulanması amacıyla gereken her türlü yasal, idari ve diğer önlemleri almakla yükümlüdürler.

Türkiye 1990 yılında sözleşmeyi imzalamış, 1995 yılında onaylamıştır. Ayrıca, Türkiye'de 2005 yılında kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, çocuk alanındaki ilk ve tek çocuk kanunu olma özelliğini taşır. Çocuğun ihtiyacı doğrultusunda alınacak koruyucu ve destekleyici tedbir kararları ile (eğitim, sağlık, bakım, danışmanlık vb) ilgili kurumlara sorumluluk yükleyerek, koordinasyon ve iş birliğini tanımlar.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanmış 4 temel ilke:

✧ **Ayrımcılıktan korunma hakkı** (2. Madde)

Çocuk hakları tüm çocuklar içindir.

✧ **Çocuğun Yüksek Yararı** (3. Madde)

Her durumda, karar vericiler, yasa yapıcılar, yetişkinler çocukların zarar görmesini engellemek, iyiliğini ve esenliğini temel almak ve ona göre hareket etmek zorundadır.

✧ **Yaşama, Hayatta Kalma ve Gelişme Hakkı** (6. Madde)

Devletler, karar vericiler, yetişkinler çocukların yaşam ve sağlıklı gelişme hakkını garanti etmek zorundadır.

✧ **Katılım Hakkı** (12. Madde)

Çocukların kendilerini özgürce ifade etme, kendilerini ilgilendiren her konuda görüş bildirme ve karar sürecine katılma hakkı vardır.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde tanımlanan çocuk haklarından bazıları;

- En iyi sağlık düzeyine kavuşma ve tıbbi bakım hizmetlerinden yararlanma hakkı (md. 24-25)
- Bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak düzeyde bir hayat seviyesine sahip olma hakkı (md. 27)
- Eğitim, eğitime erişimde fırsat eşitliği ve kaliteli eğitim hakkı (md. 28-29)
- Bedensel veya zihinsel saldırıya, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunma hakkı (md. 19)
- Ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte veya eğitimine zarar verecek ya da gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmaya karşı korunma hakkı (md. 32)
- Her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı korunma hakkı (md. 34)
- İşkence veya diğer zalimce, insanlık dışı, aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmama, keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmama, özgürlüğünden yoksunların yaşlarının gereksinimlerine uygun davranılma hakkı (md. 37)
- Silahlı çatışmalardan korunma hakkı (md. 38)

**ÇOCUK BAKIMI
KADININ "GÖREVİ" DEĞİL
EBEVEYNLERİN ve
TOPLUMUN ORTAK
SORUMLULUĞU,
SAĞLIKLI GELİŞİMLERİNİ
SAĞLAMAK İSE
DEVLETLERİN
YÜKÜMLÜLÜĞÜDÜR!**

- Mağdur çocukların bedensel ve ruhsal bakımdan sağlığına yeniden kavuşma ve yeniden toplumla bütünleşebilme hakkı (md. 39)
- Suça sürüklenen çocukların adil yargılanma hakkı (md. 40)
- Kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı (md. 12)
- Mülteci çocukların haklarını kullanabilmesi amacıyla korunma ve insani yardımdan yararlanma hakkı (md. 22)
- Özürlü çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı (md. 23)
- Azınlık veya yerli gruplara mensup çocukların kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve onu uygulama ve kendi dilini kullanma hakkı (md. 30) sözleşmede tanımlanmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS), çocukların yetiştirilmesi ve gelişmelerinin sağlanması yükümlülüğünü anne ve babaların ortak sorumluluğu olarak tanımlamaktadır (md. 18). Çocuklar aynı zamanda tüm yetişkinlerin daha doğru bir ifade ile tüm toplumun kolektif sorumluluğunda sayılmalı, çocuğa yönelik sorumluluklar yerine getirirken her şeyden önce çocuğun yüksek yararı göz önünde tutularak hareket edilmelidir. ÇHS'ye taraf devletlerin de çocuk haklarının hayata geçirilmesi için, ebeveynlere uygun yardımı/desteği yapma ve çocukların bakımı ile ilgili kuruluşların, faaliyetlerin ve hizmetlerin gelişmesini sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Devletler çocukların sağlıklı gelişimi için hem çocuklara hem de onlara bakmakla yükümlü olanlara gerekli kamusal hizmetleri ve yaşam standardını sağlamalıdır.

ÇOCUĞA KARŞI ŞİDDET ÇOCUK HAKLARININ İHLALİDİR!

Çocuklara yönelik hiçbir şiddet haklı sayılamaz, çocuklara yönelik her tür şiddet önlenmelidir.

Çocuğa karşı şiddet; çocuk istismarı ve çocuklara kötü muamele, sorumluluk, güven veya güç ilişkileri bağlamında, çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi veya onuru açısından fiili veya potansiyel zararlarla sonuçlanan her tür fiziksel veya duygusal kötü muameleyi, cinsel istismarı, ihmali veya ihmalkar davranışı, ticari veya başka amaçlı sömürüyü kapsar.

Bu şiddet;

Evde ve aile içinde,

Okullarda ve eğitsel ortamlarda,

Bakım evlerinde ve adalet kurumlarında,

İşyerlerinde,

Toplum içinde, kamusal alanlarda ve sokakta,

Medyada, internette, sohbet odaları ve sosyal ağ siteleri gibi ortamlarda ve mobil telefonlar ve benzeri araçlar yoluyla gerçekleşebilir.

Çocuk istismarına/çocuğa yönelik şiddete dahil olabilecek pek çok tutum ve davranış Türk Ceza Kanunu'nda suç olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun şiddet gördüğüne/istismara/ihmale uğradığına tanık olanlar, kamu görevlileri ve sağlık çalışanları suçu bildirmekle yükümlüdür. Yine, korunma ihtiyacı olan çocuklar Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)'nın 6. Maddesine göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bildirilmelidir.

ÇOCUK YAŞTA, ERKEN VE ZORLA YAPILAN EVLİLİKLER ÇOCUK HAKLARI İHLALİDİR

Çocukluk döneminde yaptırılan evlilikler toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde yaşanan, temel insan ve çocuk haklarının hemen her alanda ihlali ve cinsel istismarın en sık görülen biçimlerinden biridir. Fiziksel, cinsel ve psikososyal gelişimini tamamlamadan yapılan çocuk yaşta evliliklerin büyük çoğunluğu çocuğun bilinçli rızası dışında yapılması dolayısıyla da 'erken ve zorla yapılan evlilikler' olarak da tanımlanmaktadır. Çocuk yaşta evliliklerle beraber çocuk yaşta gebelik yaşanma olasılığı da yükselmekte, her iki durum da çocuklar üzerinde onarılmaz tahribatlar yaratmaktadır. Çocuk yaşta evlilik aynı zamanda şiddete maruz kalma, eğitimden ve sosyal yaşamdan mahrum bırakmaya yol açar.

ÇOCUK İŞÇİLİĞİ ÇOCUK HAKLARI İHLALİDİR

Çocukların çalıştırılması, çocuk emeği sömürüsü ağır bir çocuk hakkı ihlalidir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ya göre çocuk işçiliği, çocukları, çocukluklarını yaşamaktan alıkoyan, potansiyellerini ve saygınlıklarını eksiltten, fiziksel ve zihinsel gelişimlerine zarar verici işlerde istihdam edilmesi olarak ifade edilir.

Çocuk işçiliği, çocuğun temel hakkı olan sağlıklı yaşama ve gelişme hakkı ile eğitim alma hakkını engeller. Çocuğun bedensel, ruhsal, duygusal ve sosyal gelişimini tehdit eder. Çocukların çabuk yorulması, dikkat sürelerinin sınırlılığı, olası tehlikeleri hesaplayabilme güç ve becerisine sahip olmamaları iş kazalarını çocuklar için önemli bir risk haline getirmektedir. Çocukların çalıştırıldıkları işyerlerinde fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddete maruz bırakılma oranları çok yüksektir.

Türkiye BM Çocuk hakları Sözleşmesi yanı sıra ILO'nun "138 sayılı İstihdama Kabulde Asgari Yaş Sözleşmesi" ile "182 sayılı En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi"ne imza atmıştır. ILO sözleşmesine göre doğası veya yapıldığı koşullar bakımından genç kişilerin sağlığını, güvenliğini veya ahlakını tehlikeye düşürebilecek her türlü istihdam veya çalışmaya kabul için asgari yaş 18'in altında olmayacaktır. 4857 Sayılı İş Kanununa göre İş Kanununun 71 inci maddesine göre, 15 yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır.

Mülteci çocuklar tüm çocuklarla eşit haklara sahiptir.

Mülteci çocuklar, travmatik göç süreci, yoksulluk, beslenme, eğitim, sağlık, barınma gibi birincil ihtiyaçlarının karşılanmaması, katıldıkları toplumla farklı kültürel niteliklere ve etnik kökene sahip olmaları, ortak dilde konuşamamaları, ayrımcılık, ırkçılık, önyargılar gibi nedenlerle çok sayıda hak ihlali ile karşı karşıya ve her tür şiddete daha açıktır. Mülteci çocukların yaşadıkları toplumda tüm çocuklarla eşit haklara sahip olması için çocuk ihtiyaçları ve hakları, çocuğun üstün yararı temelinde mülteci politikalarının geliştirilmesi zorunludur.

SÖZ KADINLARIN

*Bugün yetişkin halimle dönüp çocukluğuma baktığımda bizim erkenden büyütüldüğümüzü, çocuk olmadığımızı görüyorum. Bunu kendi çocuğuma yapmamaya dikkat ediyorum.

*Çocuklarımıza elimizden gelen desteği vermeye çalışıyoruz fakat ayrımcılık nedeni ile güvenleri ciddi şekilde zedeleniyor.

*Ayrımcılık büyükler tarafından çocuklara aşılır, bu sorunun büyükler tarafından çözülmesi gerekir.

